

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ ТА КОЛЕДЖІВ В УКРАЇНІ У 90-Х РР. ХХ – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТЬ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

УДК 378.091(477)

DOI: 10.12958/2227-2747-2025-2(189)-127-136

Вінтоняк Оксана Василівна,

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри педагогіки та методик навчання

освітніх галузей і технологій початкової освіти

Коломийського педагогічного фахового коледжу,

м. Коломия, Україна.

oksana.zv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0040-3582>

Для цитування: Вінтоняк О. В. Розвиток педагогічних училищ та коледжів в Україні у 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ століть: історіографія проблеми. *Освіта та педагогічна наука*. 2025. № 2(189). С. 127–136. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2\(189\)-127-136](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2(189)-127-136).

References (стандарт APA): Vintoniak, O. V. (2025). Rozvytok pedahohichnykh uchylyshch ta koledzhiv v Ukraini u 90-kh rr. XX – pershii chverti XXI stolit: istoriohrafiiia problemy [Development of Pedagogical Schools and Colleges in Ukraine in the 1990s – First Quarter of the 21st Century: Historiography of the Problem]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2(189), 127–136. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2\(189\)-127-136](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2(189)-127-136) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. На тлі реформування національної системи освіти, зокрема з ухваленням Законів України «Про вищу освіту» та «Про фахову передвищу освіту» (2019), завершилася складна трансформація педагогічних училищ у коледжі, які посіли вагоме місце у формуванні педагогічних кадрів країни. Це зумовило посилення уваги науковців до вивчення історичної ретроспективи та сучасного становища й розвитку цих типів закладів освіти та фахової передвищої освіти (ФПО) загалом. Як наслідок, нагромадився масив наукових джерел, який потребує предметного аналізу для з'ясування здобутків, прогалин і перспектив дослідження означеної проблеми.

Аналіз актуальних досліджень. Представлена стаття передбачає безпосередній

аналіз наукового доробку про розвиток педагогічних училищ і коледжів в Україні, тому відзначмо, що фрагментарні спроби вивчення історіографії їх діяльності здійснено авторами окремих наукових досліджень. Так, у дисертаціях М. Братко (2018) та Н. Денисової (2006) виконано огляд наукової літератури в розрізі проблеми підготовки фахівців в умовах навчально-наукового комплексу «коледж – університет». Дисертації М. Козій (1994) і Л. Терлецької (2019) вирізняє систематизація студій вітчиз

няних науковців про розвиток педагогічних училищ України в другій половині ХХ ст. Низка досліджень розширює уявлення про стан вивчення окремих питань порушеної проблеми, зокрема, щодо системи підготовки студентів педагогічних коледжів до навчання молодших школярів (Грона, 2018) та до праці в ДЗО (Найда, 2023). Окремі історіографічні аспекти щодо організаційно-педагогічних засад управління якістю підготовки фахівців у коледжах України з'ясовано в праці В. Стельмашенко (2001). Утім, спеціального системного вивчення історіографії порушеної проблеми не проводилося.

Мета статті полягає в здійсненні історіографічного аналізу наукових джерел про розвиток педагогічних училищ і коледжів в Україні в 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. для з'ясування стану (ступеня) їх дослідження та перспектив подальшого вивчення.

Методологія та методи дослідження. У процесі дослідження використано методологічні підходи і наукові методи: пошуково-евристичний (для виявлення, систематизації наукових джерел); класифікації (для поділу і групування масиву наукових праць за певними ознаками і критеріями); історіографічний (для аналізу наукового доробку українських авторів та з'ясування його оригінальності, новизни внеску у вивчення порушеної проблем); історико-педагогічний (для показу динаміки, етапів нагромадження знань про розвиток педагогічних училищ і коледжів), герменевтичний (для інтерпретації змісту наукових студій); дискурс-аналіз (для визначення, зіставлення наукових поглядів на порушену проблему).

Виклад основного матеріалу.

Зважаючи на предмет і завдання нашого дослідження та теоретико-методологічний доробок фахівців у галузях історичної (І. Войцехівська, Я. Калакура, І. Колесник, О. Ясь) та історико-педагогічної (О. Адаменко, Л. Березівська, К. Біницька, Л. Голубнича, Н. Гупан, Н. Коляда, І. Кулик, О. Петрен-

ко, І. Розман, І. Стражнікова, О. Сухомлинська та ін.) наук, була розроблена двоекторна класифікація наукових (історіографічних) джерел дослідження. «За вертикаллю», за видовим та інформативно-змістовим критеріями їх поділено на чотири групи: 1) узагальнювальні праці; 2) монографії і дисертації; 3) наукові статті і матеріали наукових конференцій; 4) довідникові видання. Ця схема має допоміжне значення, тож стисло схарактеризуємо їх інформативно-пізнавальний потенціал та особливості.

Перша дещо умовна група узагальнювальних праць на кшталт «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (Київ, 2016; 2021), «Вища освіта України в умовах глобалізації суспільства» (Київ, 2015), «Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки» (Київ, 2006) та ін. представляє підготовлені провідними академічними установами та вченими фундаментальні дослідження, що розкривають стрижневі парадигми та проблеми розвитку національної системи освіти й педагогічної науки. Вони мають важливе методологічне і науково-теоретичне завдання для вивчення суспільно-політичних умов і чинників становлення та функціонування педагогічних училищ і коледжів за доби новітньої державності.

З-поміж праць цієї групи відзначимо підготовлене під протекторатом АПН України та Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи унікальне багатотомне видання «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку». В означеному ракурсі в ньому розкриваються особливості становлення та розвитку профільних училищ і коледжів у кожній області країни, що дозволяє на регіональному рівні з'ясувати їх роль і місце в системі національної системи освіти.

У процесі підготовки наукової розвідки було відібрано та опрацьовано близько 25 дисертацій та 20 індивідуальних і колектив-

них монографій, які не дублювали їх зміст. Попри наявний серед науковців скепсис щодо рівня і процедури захисту дисертаційних праць, мусимо визнати, що вони залишаються одним з важливих шляхів формування системних знань про розвиток педагогічної освіти та науки в Україні, зокрема й училищ та коледжів. Підготовка таких досліджень передбачає визначення їх основних параметрів (актуальність, предмет, мета і завдання, новизна, практичне значення тощо), розробку методологічних засад, огляд джерел, комплексний аналіз порушеної проблеми тощо. Це дає важливі відомості про стан вивчення дотичних до нашої розвідки проблем та методологічний і технологічний досвід вивчення порушеної проблеми.

Інформативно-змістова специфіка і значущість відібраних після первинного перегляду близько 85 наукових статей і матеріалів (тез) наукових конференцій, які не дублювали зміст дисертацій, полягає в їх мобільності як каналу поширення знань та полемічності, тематичному різноманітті тощо. Це сприяє поглибленому осмисленню складних вузькопрофільних аспектів досліджуваної проблематики. Поряд з публікаціями у фахових освітньо-педагогічних наукових журналах і збірниках наукових праць, що видавалися академічними установами та ЗВО України, значний інтерес становлять матеріали навчально-методичного журналу «Фахова передвища освіта», що висвітлюють актуальні організаційні, методичні, управлінські, інші питання функціонування училищ і коледжів України. Таке ж значення мають статті в галузевих часописах («Державне управління: удосконалення та розвиток», «Філософська думка», «Публічне управління та адміністрування», «Економіка. Фінанси. Право» та ін.), що розкривають політичні, соціально-правові, адміністративні, фінансово-економічні, інші аспекти їх діяльності.

Аналіз близько двох десятків матеріалів представницьких наукових конференцій

2010-х – початку 2020-х рр. з проблем розвитку національної, зокрема вищої, системи освіти України виявив, що проблеми діяльності коледжів, зокрема й педагогічних, доволі рідко обговорювали їх учасники. Цю умовну «прогалину» компенсують тематичні заходи на кшталт міжнародної наукової конференції «Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи» (Умань, 2020 р.), всеукраїнського науково-практичного вебінару «Технології професійного розвитку педагогічних працівників фахових коледжів» (2023), на якому за участі 182 науковців і освітян обговорювалися виклики, що стоять перед викладачами коледжів за умов воєнного стану, та зарубіжний досвід й інноваційні технології розвитку їхньої професійної компетентності.

Потужною загальнонаціональною трибуною стали улаштовані під егідою МОН та НАПН України всеукраїнські науково-практичні конференції «Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика» (2020, 2021, 2022, 2024). У кожному з таких заходів брали участь від 500 до 700 науковців, працівників закладів ФПО, службовців, які обговорювали проблеми інтелектуалізації фахової передвищої освіти, розробки законодавчих норм і стандартів щодо забезпечення її якості освіти, модернізації інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення функціонування закладів ФПО, їхню диджиталізацію. Видані за результатами таких заходів об'ємні й змістовні збірники наукових матеріалів стали виявом колективної синергетичної думки щодо сучасного стану та перспектив розвитку ФПО України.

Матеріали довідникових видань у вигляді профільних («Український педагогічний словник» (1997; 2001), «Енциклопедія освіти» (2008) тощо) та загальних і галузевих енциклопедій, словників, глосаріїв використовують для розробки категорійно-поняттєвого апарату дослідження педагогічних

училищ і коледжів та з'ясування базових компонентів і напрямів розвитку національної системи освіти і педагогічної науки. А проаналізовані в процесі евристичної роботи матеріали близько 20 бібліографічних покажчиків різної тематики сукупно з пошуком у мережі «Інтернет» забезпечило відносно повне охоплення означених вище видів наукових студій з порушеної проблеми. За результатами попереднього ознайомлення вони відбиралися для предметного аналізу та нагромадження науково-теоретичного і фактографічного матеріалу про діяльність і розвиток педагогічних училищ та коледжів.

Відповідно до представленої двовекторної класифікації аналіз наукових джерел «за горизонталлю» дає підґрунтя для з'ясування основоположного завдання щодо визначення стану (ступеня) дослідження діяльності та розвитку педагогічних училищ і коледжів в Україні в 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. Це передбачає їх предметне вивчення за параметрами: тематика; авторство; повнота, ґрунтовність дослідження окремих аспектів порушеної проблеми і дотичних до неї питань тощо. Для структурованого аналізу поділяємо їх на шість взаємопов'язаних змістовно-тематичних підгруп та рухаємося за логікою від загального до конкретного, особливого.

Науково-теоретичні праці першої підгрупи (О. Адаменко, О. Антонова, В. Антонюк, О. Башкір, Н. Бурау, Г. Васянович, Л. Ваховський, С. Гончаренко, Н. Дічек, Т. Завгородня, В. Зацерковний, В. Кремень, Е. Панасенко, Д. Півторак, В. Староста, О. Сухомлинська, Г. Товканець, Є. Хриков та ін.) дають підґрунтя для розробки концептуального, термінологічного, технологічного, інших складників методології дослідження педагогічних училищ і коледжів, що не передбачає їх предметного розгляду в цій статті.

Підготовка праць другої підгрупи про розвиток педагогічних коледжів у зарубіжжі актуалізувалася в руслі інтеграції України до Європейського простору вищої освіти. Вони

становлять джерельну основу для вивчення зарубіжного досвіду як чинника, орієнтира модернізації функціонування педагогічних училищ в Україні. Ця проблема аспектно розглядається в контексті розвитку педагогічної освіти та підготовки вчителів (з окремих спеціальностей, у ракурсі формування певних компетенцій тощо) у коледжах Великої Британії (О. Бігун, І. Задорожна, І. Козаченко, І. Попович), Канади (Л. Карпинська), Польщі (Є. Громов), США (С. Золотухіна, О. Клонцак, Т. Кошманова, Н. Мельник, Н. Никоненко, К. Рибачук, Л. Штефан) тощо.

У схожому форматі підготовка майбутніх учителів у коледжах досліджується як складник функціонування ступеневої педагогічної освіти в країнах Європи, США й України (С. Вітвицька, Ф. Ващук, О. Канівець та ін.) та розвитку й реформування освітніх систем Європи (О. Ковнір, Г. Козловська, О. Локшина, І. Лопушинський) та окремих країн – Австрії (М. Марусинець), Франції (М. Смірнов, В. Жорник), США (О. Тарасова). Попри вузький країнознавчий вектор та відсутність цілісної рецепції, цей доробок дає загальне уявлення про розвиток педагогічних коледжів у провідних країнах світу та підґрунтя для зіставлення зарубіжного досвіду з їх становленням в Україні.

Для з'ясування передумов і чинників діяльності сучасних педагогічних училищ та коледжів вивчаються праці третьої підгрупи, що висвітлюють історичну ретроспективу їх розвитку в Україні. Особливий інтерес становлять студії, у яких заклади середньої педагогічної освіти стали основним предметом дослідження. Зокрема, відзначмо дисертації М. Козій, де розкривається її становлення в Україні у другій половині ХХ ст. (Козій, 1994), та Л. Терлецької, яка показала формування організаційної мережі педагогічних училищ за означеного періоду, узагальнила досвід навчання в них іноземних мов (Терлецька, 2019).

Фрагментарно означена проблема представлена в узагальнювальних працях з історії розвитку освіти і шкільництва в радянській Україні (М. Гриценко та ін.). Більш повно й предметно (організаційна структура, зміст, методика викладання тощо) функціонування педучилищ висвітлено в дослідженнях про систему педагогічної освіти та підготовку вчителів в УРСР (С. Васильєва, І. Лиман, В. Луговий, В. Майборода, І. Михайличенко, О. Радул), зокрема, ролі, місця в ній учительських інститутів (Н. Дем'яненко, Т. Комаренко, І. Кравченко) та про розвиток неперервної педагогічної освіти (Н. Побірченко), функціонування загальноосвітньої школи (І. Ніколіна) тощо.

Важливі уявлення про різноманіття організаційних форм становлення середньої педагогічної освіти в Україні (інститути, школи, курси тощо) дають студії про її розвиток за доби Української Центральної Ради (Н. Кудлай) та в західноукраїнських землях у другій половині XIX – на початку XX ст. (А. Варанія, Т. Завгородня, Г. Лемко) та ін.

Виокремлені в четверту підгрупу дослідження стосуються різних аспектів розвитку сучасної системи професійно-педагогічної освіти України (О. Антонова, М. Вовк, Ю. Грищенко, О. Дубасенюк, М. Євтух, І. Зязюн, А. Каленський, В. Кремень, О. Кучерявий, Н. Ничкало, М. Ярмаченко та ін.). Першочерговий інтерес становить науковий доробок, що розкриває її ступневість і неперервність, зокрема, в аспектах з'ясування методологічних і науково-організаційних засад (С. Вітвіцька, М. Євтух, М. Карпенко, І. Сусліна, О. Шквир), формування професійної компетентності (Т. Грітченко, О. Лоюк), розвитку інформаційного суспільства (Н. Половая), підготовки конкурентоспроможних майбутніх фахівців (Н. Сердюк, Т. Фогель) тощо. Хоча в цих студіях педагогічні училища та коледжі згадуються фрагментарно, вони дають важливі уявлення про їх роль і міс-

це в системі педагогічної освіти України та основні тенденції розвитку.

Таке ж значення мають наукові дослідження про систему професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. З-поміж них відзначмо дисертації про психолого-педагогічну (Л. Хомич, 1998) та методичну (К. Авраменко, 2002) підготовку майбутніх учителів початкових класів в Україні, де предметно показано діяльність педучилищ у цьому напрямі на зламі епох радянського авторитаризму та новітньої національної державності.

В означеному вище ракурсі вивчалася історіографія про розвиток вищої освіти в Україні, що, зокрема, позначилася ґрунтовними колективними працями про її становлення за першого пострадянського десятиліття (В. Кремень, 2005), у період активного реформування у 1991 – 2012 рр. (Т. Фініков, 2013), після ухвалення другого Закону «Про вищу освіту» 2014 р. (Є. Ніколаєв, О. Длугопольський), трансформації за умов глобалізації (М. Євтух, 2015) тощо.

Особливий інтерес становлять праці, що розкривають моделі педагогічної освіти та ступеневої підготовки фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах університетів (М. Братко, О. Мещанінов, І. Міщинська, Л. Полякова, Л. Хоружа та ін.). Вони дають уявлення про роль і місце педагогічних училищ і коледжів у цих структурованих процесах, що визначали нормативно-правові та інші аспекти їх функціонування. Зокрема, у докторській дисертації М. Братко на прикладі Київського університету імені Бориса Грінченка показана система управління професійно-педагогічною підготовкою майбутніх фахівців в освітньому середовищі університетського комплексу. Авторка обґрунтувала міждисциплінарність цієї проблеми, яка відображає багатофункційний, інтегрований тип його діяльності, спрямований на формування освітнього середовища ЗВО задля досягнення цілей з підго-

товки конкурентоспроможного фахівця (Братко, 2018).

Поряд з означеними студіями, які розкривають загальне тло, освітнє середовище функціонування та чинники становлення педагогічних училищ і коледжів, основоположне значення має п'ята підгрупа праць, які безпосередньо висвітлюють їхню діяльність та розвиток, зокрема, у контексті формування фахової передвищої освіти (ФПО). Для структурного аналізу за видовою й тематичною ознаками поділяємо її на чотири сегменти.

Перший найбільш значущий становлять праці, які висвітлюють різні проблеми професійно-педагогічної підготовки здобувачів передвищої освіти та формування в них спеціальних компетентностей. Важливі уявлення про цей доробок дають представлені в таблиці 1 матеріали дисертацій. Аналіз їх змісту виявив низку показових історіографічних тенденцій і характеристик. По-перше, за винятком кількох праць (Козій, 1994; Терлецька, 2019 та ін.) вони переважно мають експериментальний або теоретичний характер, тож історичний контекст розвитку педагогічних училищ і коледжів розкривається фрагментарно або взагалі відсутній. По-друге, бачимо виразний тренд активізації таких студій наприкінці 2010-х рр., особливо після ухвалення Закону України «Про фахову передвищу освіту» 2019 р. По-третє, чимало захищених у галузі педагогіки дисертації виразно перетинаються з іншими галузями знань – правознавством (І. Коваль, Л. Грищенко), державним управлінням (М. Братко, В. Стельмашенко), філологією (Н. Грона, А. Мартинюк) та ін.

Тематичний спектр дисертацій про професійно-педагогічну підготовку здобувачів передвищої освіти розширюють матеріали наукових статей. Синтезований аналіз виявив, що вчені-теоретики та педагогіки активно вивчають питання щодо формування в них позитивної мотивації до

обраної спеціальності (О. Власюк, Л. Синенко та ін.), удосконалення організації освітнього процесу і методики викладання окремих дисциплін та забезпечення якості освітніх послуг (В. Доробних, І. Карнаух, Н. Новікова, І. Коваль, Н. Мельник), досвіду діяльності окремих педагогічних коледжів (Т. Деменнікова) тощо.

Другий історіографічний сегмент репрезентують нечисленні праці про вдосконалення фахової підготовки викладачів педагогічних коледжів. З-поміж них відзначимо дисертацію Т. Калугіної (2019) про педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу та змістовні розвідки з теорії і практики розвитку методичної компетентності викладачів різних дисциплін (Л. Ликтей, Н. Мельник) тощо.

Вагоме науково-теоретичне значення має третій сегмент праць, що розкривають концептуальні засади формування системи ФПО на початку 2020-х рр. Зокрема, відзначимо розділ «Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України» підготовленої під егідою НАПН України фундаментальної праці «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2021) (Сучасна, 2021) та низку аналітичних розвідок, що розглядають проблеми підвищення ефективності і конкурентоспроможності ФПО та її функціонування у вимірі законодавчих змін і за умов трансформаційних процесів (О. Дмитрик, Л. Єршова, П. Лузан, Н. Ничкало, Т. Пашенко, В. Радкевич, Г. Шемелюк, Б. Щербаченко, О. Шаров та ін.)

У четвертий сегмент винесено міждисциплінарні студії, які з позицій державного управління, правознавства, економіки і фінансів тощо аналізують сучасний стан та адміністративно-правові, фінансово-економічні, управлінські, інші аспекти функціонування ФПО (Є. Волошка, Л. Полякова, Л. Сумбаєва, Г. Чирва, Н. Шульга), зокрема забезпечення

права на її отримання особами з інвалідністю (Є. Легеза, П. Лютіков) тощо.

Як приклад значущості таких студій для вивчення порушеної проблеми відзначено захищену за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління дисертацію О. Беляєвої (2021), яка, досліджуючи проблему державно-громадської взаємодії в управлінні ФПО, розкрила нормативно-правові і науково-теоретичні засади цього процесу, узагальнила зарубіжний і вітчизняний досвід її розвитку, визначила механізми вдосконалення і реформування діяльності в цьому напрямі (Беляєва, 2021).

В останню шосту підгрупу згенеровано праці, які відображають стан функціонування національної системи за умов російсько-української війни та трансформаційні процеси, що відбулися в царині ФПО, зокрема. Серед них за хронологією появи відзначено колективну монографію «Актуальні питання функціонування та розвитку системи освіти України в умовах збройної агресії рф проти України (за ред. С. Лондара, 2022); науково-методичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану» (2022); складений науковцями Київського університету ім. Б. Грінченка (Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець), аналітичний звіт «Вища освіта в Україні: зміни через війну» (2023), у якому представлено фактографічну рецепцію розвитку фахової передвищої освіти за умов стратегічної невизначеності (Розвиток, 2023); інформаційно-аналітичний збірник «Освіта і наука України в умовах воєнного часу» (2023), де в окремому розділі з'ясовуються зміни (руйнування, пошкодження тощо) в мережі закладів вищої та фахової передвищої освіти (Мережа, 2023) тощо. Означені та ін. написані за гарячими слідами фактографічно-аналітичні студії розкривають панораму трагічних подій, що розгорталися в Україні за умов воєнного стану, та складні рішення Уряду й Міністерства освіти і науки України, які, попри відсутність

чітких програм дій на випадок війни, дозволили зберегти зв'язки із закладами освіти та оперативно налагодити освітній процес.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснений історіографічний аналіз виявив, що, з одного боку, нагромаджено значний масив різновидових наукових студій, які всебічно висвітлюють передумови, чинники, загальне освітнє тло функціонування педагогічних училищ і коледжів в Україні у 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. Про це свідчать фундаментальні дослідження про формування національної системи педагогічної і вищої освіти та окремі студії про розвиток середньої педагогічної освіти у ХХ ст., зарубіжний досвід діяльності педагогічних коледжів тощо. З іншого – переважну більшість дисертацій та статейних матеріалів присвячено навчально-методичним проблемам функціонування означених закладів освіти. Отже, основна історіографічна прогалина стосується предметного цілісного дослідження історії їх розвитку й модернізації за доби сучасної української державності. Тому подальші студії мають сприяти її заповненню.

Література

Братко М. В. Теоретичні і методичні засади управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; 13.00.06 / Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка. Київ, 2018. 586 с.

Беляєва О. П. Механізми державно-громадської взаємодії в управлінні фаховою передвищою освітою : дис. ... канд. наук з державного управління : 25.00.02 / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2021. 219 с.

Грона Н. В. Система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2018. 576 с.

Денисова Н. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет»: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2006. 186 с.

Козій М. К. Розвиток середньої педагогічної освіти в Україні (1945 – 1990 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1994. 22 с.

Мережа закладів вищої та фахової передвищої освіти у воєнний період, руйнування, пошкодження. *Освіта і наука України в умовах воєнного часу. Інформаційно-аналітичний збірник*. Київ, 2023. С. 38–42.

Найда Р. Г. Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / ДЗ «Південноукр. нац. пед. університет ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2023. 554 с.

Розвиток фахової передвищої освіти в умовах стратегічної невизначеності. *Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт* / Є. Ніколаєв та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2023. С. 60–74.

Стельмашенко В. П. Організаційно-педагогічні засади управління якістю підготовки фахівців у коледжах України: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2001. 20 с.

Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія* / за ред. В. Г. Кременя та ін. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. С. 82–87.

Терлецька Л. М. Педагогічні умови навчання іноземних мов у педагогічних училищах України (друга половина ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Київ. нац. університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2019. 273 с.

References

Bratko, M. V. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady upravlinnia profesiinoiu pidhotovkoiu fakhivtsiv v osvithomu sere-dovyshchi universytetskoho koledzhu* [Theoretical and Methodological Principles of Managing Professional Training of Specialists in the Educational Environment of a University College]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Bieliaieva, O. P. (2021). *Mekhanizmy derzhavno-hromadskoi vzaiemodii v upravlinni fakhovoiu peredvysshchoiu osvitoiu* [Mechanisms of State-Public Interaction in the Management of Professional Pre-Higher Education]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Hrona, N. V. (2018). *Systema pidhotovky studentiv pedahohichnoho koledzhu do formuvannia u molodshykh shkoliariv tekstovorchykh umin* [System of Training Students of a Pedagogical College for the Formation of Text-Writing Skills in Younger Schoolchildren]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Denysova, N. V. (2006). *Psykhologo-pedahohichna pidhotovka maibutnikh uchyteliv v umovakh navchalno-naukovoho kompleksu «koledzh-universytet»* [Psychological and Pedagogical Training of Future Teachers in the Conditions of the Educational and Scientific Complex «College-University»]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Kozii, M. K. (1994). *Rozvytok serednoi pedahohichnoi osvity v Ukraini (1945 – 1990 rr.)* [Development of Secondary Pedagogical Education in Ukraine (1945 – 1990)]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Merezha zakladiv vyshchoi ta fakhovoi peredvysshchoi osvity u voiennyi period, ruynuvannia, poshodzhennia [Network of Higher and Vocational Pre-Higher Education Institutions during the War Period, Destruction, Damage]. (2023). *Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho chasu – Education and Science in Ukraine in Wartime. Information and Analytical Collection*. (pp. 38–42). Kyiv [in Ukrainian].

Naida, R. H. (2023). Teoretyko-metodolohichni zasady metodychnoi pidhotovky maibutnix vykhovateliv v umovakh pedahohichnoho koledzhu [Theoretical and Methodological Principles of Methodological Training of Future Educators in the Conditions of a Pedagogical College]. *Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Rozvytok fakhovoi peredvyshchoi osvity v umovakh stratehichnoi nevyznachenosti [Development of Vocational Pre-Higher Education in Conditions of Strategic Uncertainty]. (2023). In: Nikolaiev Ye. (Ed.), *Vyshcha osvita v Ukraini: zminy cherez viinu: analitychnyi zvit – Higher Education in Ukraine: Changes Due to the war: Analytical Report*. (pp. 60–74). Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].

Stelmashenko, V. P. (2001). Orhanizatsiino-pedahohichni zasady upravlinnia yakistiu pidhotovky fakhivtsiv u koledzhakh Ukrainy [Organizational and Pedagogical Principles of Quality Management of Specialist Training in Colleges of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Suchasna fakhova peredvyshcha i vyshcha osvita – kliuchova umova konkurentospromozhnosti Ukrainy [Modern Vocational Pre-Higher and Higher Education is a Key Condition for the Competitiveness of Ukraine]. (2021). In: Kremen V. H. et al. (Eds.), *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini – National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine*. (pp. 82–87). Kyiv: KONVI PRINT [in Ukrainian].

Terletska, L. M. (2019). Pedahohichni umovy navchannia inozemnykh mov u pedahohichnykh uchylyshchakh Ukrainy (druha polovyna XX stolittia) [Pedagogical Conditions for Teaching Foreign Languages in Pedagogical Schools of Ukraine (second half of the 20th century)]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Вінтоняк О. В. Розвиток педагогічних училищ та коледжів в Україні у 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ століть: історіографія проблеми

У статті здійснено історіографічний аналіз наукових джерел про розвиток педагогічних училищ і коледжів в Україні в 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. для з'ясування стану їх дослідження та перспектив подальшого вивчення. Для розв'язання цього завдання розроблено двовекторну класифікацію наукових джерел. «За вертикаллю», за видовим та інформативно-змістовим критеріями їх поділено на чотири групи: 1) узагальнювальні праці; 2) монографії і дисертації; 3) наукові статті і матеріали наукових конференцій; 4) довідникові видання. Схарактеризовано їх інформативно-пізнавальний потенціал та особливості.

«За горизонталлю», за змістовно-тематичним критерієм визначено та схарактеризовано шість підгруп історіографічних джерел: 1) науково-теоретичні праці, що дають підґрунтя для розробки методології дослідження педагогічних училищ і коледжів; 2) студії про розвиток педагогічних коледжів у зарубіжжі; 3) праці, що висвітлюють історичну ретроспективу розвитку означених закладів освіти в Україні; 4) дослідження, що стосуються різних аспектів розвитку сучасної системи вищої та професійно-педагогічної освіти в Україні (ступневність, неперервність тощо); 5) основоположна підгрупа праць, які безпосередньо висвітлюють діяльність та розвиток педагогічних училищ і коледжів в Україні; 6) праці про функціонування педагогічних коледжів за умов російсько-української війни.

Ключові слова: педагогічне училище, педагогічний коледж, професійно-педагогічна освіта; фахова передвища освіта, історіографія.

Vintoniak O. V. Development of Pedagogical Schools and Colleges in Ukraine in the 1990s – First Quarter of the 21st Century: Historiography of the Problem

The article provides a historiographical analysis of scientific sources on the development of pedagogical schools and colleges in Ukraine from the 1990s to the first quarter of the 21st century to assess the current state of research and the prospects for further study. To address this task, a two-vector classification of scientific sources was developed. «Vertically», based on type and informative-content criteria, they are divided into four groups: 1) generalizing works; 2) monographs and dissertations; 3) scientific articles and materials from scientific conferences; 4) reference publications. Their informative-cognitive potential and features are characterized.

«Horizontally», based on content-thematic criteria, six subgroups of historiographical sources are identified and characterized:

1) scientific-theoretical works that provide the foundation for developing a methodology for studying pedagogical schools and colleges; 2) studies on the development of pedagogical colleges abroad; 3) works that illuminate the historical retrospective of the development of these educational institutions in Ukraine; 4) research related to various aspects of the development of the modern system of higher and professional-pedagogical education in Ukraine (stages, continuity, etc.); 5) the fundamental subgroup of works that directly highlight the activities and development of pedagogical schools and colleges in Ukraine; 6) works on the functioning of pedagogical colleges under the conditions of the Russian-Ukrainian war.

Keywords: pedagogical school, pedagogical college, professional-pedagogical education; professional pre-higher education, historiography.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

